

נועים אליעזר

חקרי משפט
עמותה לחקר המשפט היהודי (ע"ד)
שיעורי מורינו הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א
צו - פורים תשפ"ב * מס' 225

צו

אכילת קרבנות ומנחות פחות מכזית

והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו וגו' (ויקרא ו', ט').

דברי הרמב"ם בספר המצוות

א) הרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה פ"ח) כתב: "אכילת שיירי מנחות מצות עשה, שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו. אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה בעזרה כו". עכ"ל.

בסוגיא דיומא ל"ט ע"ב

ב) וביומא (ל"ט:): איתא, ת"ר ארבעים שנה שמש שמועון הצדיק היה כו', ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותיר, מכאן ואילך נשתלחה מאירה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול הצנועין מושכין את ידיהן, והגרגרין נוטלין ואוכלין.

בקושיא היאך חילקו להכהנים פחות מכזית

ג) והנה לכאורה מכיון שיש מצוה על הכהנים לאכול שיירי מנחות, וכמש"כ הרמב"ם בספר המצוות (מצוה פ"ח) הנ"ל, אם כן קשה היאך חילקו לכהנים רק פול שהוא פחות מכזית, והרי אין אכילה פחות מכזית.

דברי התוס' ישנים

ד) ויעוי"ש בתוס' ישנים ביומא, שהקשו כן. וז"ל: "וא"ת היכא דמגיעין כפול ושביעין כדאמרינן בריש פסחים (ג:), איך מקיימנא מצות אכילה. י"ל דלא בעי כזית לגמרי, אלא כזית עדיף וחשיבא אכילה ולכולם לא היו יכולים לחלק בשווה". עכ"ל. - וע"ש שהוסיפו, דזהו גם כן הטעם שהצנועין משכו

ידיהם אחר שנשתחה מאירה בלחם הפנים, כיון "שלא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שביעין". עכ"ל.

קושיית ה"מנחת חינוך"

ה) ויעוי"ב "מנחת חינוך" (מצוה קל"ד סק"ב) שהעיר בדברי התוס' ישנים, במש"כ שבפחות מכזית יש מצות אכילה, אבל אינו מצוה לגמרי, והרי ממה נפשך אם למצות אכילת קדשים בעינן כזית, אם כן כשאוכל פחות מכזית אינו מצוה כלל. ואם לא בעינן כזית, הוי מצוה גמורה. - ובמש"כ דכיון דלא הוי מצוה גמורה משכו הכהנים ידיהם, קשה דאם יש מצוה בפחות מכזית אמאי משכו ידיהם.

דברי ה"מנחת חינוך"

דיעוי"ש ב"מנחת חינוך" שכתב: "שוב ראיתי בתוס' ישנים שם, כתבו על הא דמגיעו כפול וכו', אבל אם היה מגיעו כזית לא היו מושכין ידיהם מלקיים מצות אכילה, אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי, כיון שהיה רק כפול, וכמו שכתבנו. - וגם נראה דמצוה איכא בחצי שיעור, שכתבו דלא היה מצות אכילה לגמרי וכו'. ואינו מוכרח. ואין סברא גם כן שאם היה קצת מצוה שיהיו מושכין את ידיהם. על כן נראה דלא הוי מצוה כלל בחצי שיעור כמו שכתבנו". עכ"ד המנחת חינוך.

ביאור החיד"א

ו) ויעוי"ב בספר "פתח עינים" להחיד"א בסוגיא דיומא שם, שכתב לבאר בדעת התו"י, שמשכו ידיהם כדי למנוע קטטה, אבל אין להמנע מקיום מצוה מחמת חשש קטטה. ועי' במחצית השקל על דברי ה"מגן אברהם" (סימן נ"ג ס"ק כ"ו) מה שכתב בזה.

מאמר ה"חתם סופר"

ז) ובתשו' "חתם סופר" (או"ח סימן ק"מ) כתב באופן אחר, דבגוונא שאוכל ומקיים המצוה בעצמו אין למשוך ידיו מכך, אבל כשאכלו פחות מכזית ונתקיימה המצוה רק על ידי שבצירוף כמה כהנים נאכל כזית, יכול הכהן למשוך ידו ממנה, כיון שהמצוה נתקיים ע"י אחרים.

דברי ה"מנחת חינוך"

וכתב עוד ה"מנחת חינוך": "עוד כתבו [התוס' ישנים], וא"ת היכא דהיה מגיע לכל אחד כפול איך מקיימין מצות אכילה. וי"ל דלא בעינן כזית לגמרי דלא בעינן כזית לגמרי, אלא כזית עדיף וכו'. וזה ודאי צ"ע כיון דהיא מצוה עשה ואכילה כתיב, דודאי צריך כזית כמו בכל התורה, ובפחות או קצת, אפשר מצוה איכא מחמת חצי שיעור או לא כמ"ש, אבל ודאי מצוה גמורה היא רק בכזית. - וגם סותרים דבריהם, דלפי זה דמצוה איכא אף בפחות, אם כן היאך הצנועין מושכים ידיהם. - ולפי מה שכתבנו הכל ניחא, דפחות אינה מצוה כלל, על כן היו מושכין ידיהם. ולא קשה שלא נתקיימה מצות אכילה, מה בכך, כיון דלאחר שהצנועין היו מושכים את ידיהם מחלקם לא היה מגיע גם כן לכל אחד כזית, ובעל כרחו אין יכולים ליקח מזה וליתן לזה, אם כן לא חלה המצוה כלל כיון דליכא כזית. כן נראה פשוט וברור בס"ד". עכ"ד.

הוכחת ה"בית הלוי"

ח) ובתשו' "בית הלוי" (ח"א סימן ב' סק"ז) הוכיח מסוגיא דיומא (ל"ט: ופסחים ג:) דאמרינן דבחלוקת לחם הפנים קיבל כן כהן כפול, דמבואר שבאכילת הקרבנות והמנחות אין צריך כזית. - וע"ש שביאר הטעם, דחיוב אכילת הקרבנות אינו חיוב אקרקפתא דגברא אלא הוי מצוה על הבשר

שלא ישאר נותר, ולכן גם בגוונא שכל אחד אכל פחות מכזית, מכל מקום כל הקדשים נאכלו. - וכיו"ב כתב ה"אור שמח" (פ"ו מחמץ ומצה ה"א).

ביאור ה"בית הלוי" לדברי התוס' ישנים

(י) ויעוי"ש ב"בית הלוי" שהביא דברי התוס' ישנים הנ"ל, וכתב: "הרי להדיא דעל פי דין לא בעינן כזית כלל, וכמו שכתבנו". עכ"ד. והיינו דנקט כוונת התו"י שבמצות אכילת הקרבנות אין צריך כזית. אלא שלא ביאר מה כוונת התו"י במש"כ שאינו מצוה גמורה. וכן לא ביאר מ"ט לא חטפו הצנועין פחות מכזית.

ביאור ה"חתם סופר"

(יא) אולם בתשו' "חתם סופר" (או"ח סימן מ"ט) כתב, דברור שהמצוה דאכילת קדשים היא דוקא בכזית. - וכתב: "והא דאמרין רפ"ב דיומא בחילוק לחם הפנים שמתחלק לכהני משמר הנכנס והיוצא ומגיע לאחד כפול, גלע"ד דסגי באכילת כזית אחד מכל הקרבן. ופסח יוכיח שעיקרו לאכילה טפי מכל שארי הקרבנות, ומכל מקום סגי בשנאכל ממנו כזית אחד. ואם נטמא הבשר האחר או אתותר אין בכך כלום. ומכל מקום נהי דהקרבן כשר מכל מקום אין המנויים יוצאים ידי מצות עשה של אכילת פסח אם לא אכל ממנו כזית, וה"נ בכל הקרבנות בודאי אי לא היה נאכל מלחם הפנים כלל רק פולין פולין, לא היה מתקיים מצות עשה של אכילה כלל, אבל באמת הרי הכהן הגדול נטל חלק בראש, כמבואר ביומא י"ז ע"ב ואיהו אכל כזית בהדי אכילת פרס כמצותו. ובודאי אי היה אפשר אחר כך שיאכל כל כהן ממנו כזית כל אחד מקיים מצות עשה באכילתו. אך הואיל ואי אפשר, וממילא לא קיים שום אחד מהם מצות עשה באכילה. וכן כתבו התוס' ישנים שם, שמשום הכי משכו הצנועים את ידיהם מפני שלא הגיע עליהם כזית לקיים מצות עשה גמורה, אבל מכל מקום מקיים מצות

עשה של אכילת לחם הפנים על ידי הכהן הגדול. וכן בכל הקרבנות ומנחות נ"ל שעל כל פנים הכהן הגדול אם רצה נטל חלק בראש ואכל כזית או לכל הפחות כהן המקריב שבו עיקור המצוה שהוא אכל כזית ממנו והשאר מתחלק לכהנים". עכ"ד.

ביאור החיד"א

(יב) ובתשו' חיים שאל להחיד"א (ח"א סימן ד') נקט בביאור דברי התו"י דס"ל דעיקר מצות אכילת קדשים הוא דוקא בכזית, רק דמכל מקום איכא מצוה גם בפחות מכזית. והיינו משום דבכל מצות עשה אף על פי דעיקר המצוה הוא בכזית, מכל מקום יש איזה מצוה גם בפחות מכזית.

ביאור הנצי"ב דבפחות מכזית אין

מצוה דאכילת קדשים, ורק כששבעו בפחות מכזית היה מצוה בפחות מכזית

(יג) והנה הנצי"ב ב"העמק שאלה" (שאלתא ע' אות ג') ביאר באופן אחר, דבאמת מצות אכילת קדשים היא בכזית דוקא, וכדמוכח ביומא (ל"ט). שלאחר שנשתלחה מאירה בלחם הפנים וכל כהן קיבל רק כפול הצנועין מושכין ידיהם. וכתב הנצי"ב: "וכ"כ בתו"י שם, וז"ל אומר רבי דדוקא מגיעו כפול אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה, אבל כאן לא היה מצות אכילה לגמרי כיון שאין שם אלא כפול ולא היו שבעין. וא"ת היכא דמגיעין כפול ושבעין כדאמרין בריש פסחים [ר"ל בזמן שמעון הצדיק ג"כ היו כהנים שמגיעין להם כפול כדמוכח מריש פסחים דהני תלתא כהני שא' אמר הגיעני כפול וכו', ובימי שמעון את מי שמגיעו כפול כו'], איך מקיימא מצות אכילה [ור"ל אם כן היה לאותם הכהנים ליתן לאותם שהגיע להם כזית כדי שתתקיים בהם מצות אכילה. בשלמא לאחר שמעון שנשתלחה מאירה ולא היה מגיע לשום א' כפול ל"ק מידי שהרי זו היתה המארה שלא תתקיים

מצות אכילה כלל. אבל בימי שמעון שרק מי שלא זכה כ"כ לא הגיע לו אלא כפול, קשה שהיה לו ליתן למי שזכה]. וי"ל דלא בעי כזית לגמרי אלא כזית עדיף וחשיבא אכילה [ר"ל כיון דמשבעה מיקרי אכילה, אלא כזית עדיף דחשיב]. עכ"ל [התו"י]. הרי מבואר דדוקא בזמן שהיו שבעין היתה מתקיימת מצות אכילה, ולא אחר שמעון הצדיק, וכמו שכתבו בתחילת דבריהם דלהכי משכו ידיהם מכפול משום שלא היו מקיימים מצות אכילה לגמרי. והא שדקדקו לגמרי, היינו דמכ"מ היה מצוה שלא יבא לידי נותר, אבל מצות עשה דאכילה לא נתקיימה כלל". עכ"ד הנצי"ב.

ביישוב קושיות המנ"ח לפ"ד הנצי"ב

(יד) והנה לפי דברי הנצי"ב יושב קושיית ה"מנחת חינוך" הנ"ל ע"ד התו"י במה שכתבו דמצוה איכא גם בפחות מכזית, דאם כן מאי טעמא הצנועין משכו ידיהם. - אך לפי דברי הנצי"ב אתי שפיר, דהרי כוונת התו"י דדוקא בזמן שהיו שבעין היה מצוה בפחות מכזית, אבל לאחר שנשתלחה מאירה ולא היו שבעין, לא היה מצוה בפחות מכזית, ולכן הצנועין משכו ידיהם.

האם צירוף של כמה קרבנות מהני

לצירוף של מצוה אכילה בכזית בקדשים

(טו) ובקושיית התו"י איך נתקיימה מצות אכילת המנחות כשקיבל כל אחד כפול, שהוא פחות מכזית. כתב ה"משך חכמה" (כאן) בזה"ל: "אם היה מגיעו כפול היה אוכל בצירוף שאר קדשים בכזית, וכל הקדשים מצטרפים והיו אוכלין הפול מלחם הפנים עם צירוף שאר קדשים והיה כזית". עכ"ד.

הכרח ה"מקדש דוד"

אכן בספר "מקדש דוד" (סימן י"ד סק"ו) כתב, דמהא דהתו"י לא תירצו כן, בהכרח דס"ל דאם בעינן כזית באכילת קדשים, לא מתקיים המצוה בצירוף של כמה קרבנות.

פורים

שיעור מתנות לאביונים

דסגי ליתן לאביון מתנה אחת ולא בעינן שתי מתנות כעשיר, מפני דמתנה אחת נחשבת בעיני העני כשתי מנות לעשיר. וז"ל: "שתי מתנות לאדם אחד למי שהוא עשיר, ולאביונים שאינן רגילין כל כך לאכול, די להם במתנה אחת, והיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול". עכ"ל. – ומתבאר בזה, דהא דנקט הר"ן דחייב ליתן דבר הנחשב בעיני העני לדבר גדול, הוא משום דשוה לשיעור שתי מנות דמשלוח מנות לעשיר, ולא משום דס"ל מסברא שזהו שיעור דסגי לשמח את העני.

בדעת הר"ן דמשלוח מנות ומתנות לאביונים הו"ל מצוה אחת

(ד) והנה חזינן בדברי הר"ן דמדמי משלוח מנות למתנות לאביונים בשיעורם, דבהכרח נקט דהוי מצוה אחת, דהיינו ליתן מנות ומתנות לעשירים ולאביונים, אלא דחלוקים בשיעורם, דלעשיר נותן שתי מנות, ולעני מתנה אחת. ויסוד החיוב בזה הוא ליתן דבר חשוב, לעשיר חייב ליתן שתי מתנות דבכהאי גוונא איכא חשיבות בעיניו, ולעני סגי במתנה אחת שמתנה אחת נחשבת בעיניו.

דברי הר"ן דמשלוח מנות דמיא למתנות לאביונים

דיעווי"ש בדברי הר"ן שכתב לענין חובת משלוח מנות באדר הראשון, בזה"ל: "אבל לענין לשלוח מנות, כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני, משמע נמי דאף משלוח מנות אינו אלא בשני". עכ"ל. ומשמע דהוי ליה כמצוה אחת. – וזהו שהקשה הר"ן דמאי שנא מתנות לאביונים דסגי במתנה אחת, ואילו במשלוח מנות בעינן שתיים, הרי תרוייהו מצוה אחת הם. ותירץ, דתרוייהו מצוה אחת הוי, אלא דלעני נחשב בעיניו מתנה אחת כמו שתי מנות לעשיר, ולכן הם חלוקים בשיעורם.

דברי ה"ארחות חיים" (ח"א הלכות מגילה ופורים, אות ל"ד) שכתב: "ומשלחין מנות איש לרעהו, ואל העשירים שולחין שתי מתנות, ואל האביון מנה אחת. ונפקא לן מקרא ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מתנות לאיש אחד, ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני אביונים". עכ"ל. הרי דשתי מצוות אלו מתנות לאביונים ומשלוח מנות כלולים כאחד.

דעת ה"זרע יעקב" דשיעור מתנות לאביונים הוא שלשה ביצים

(ו) והנה ה"שערי תשובה" בשו"ע או"ח (סימן תרצ"ד סק"א) הביא מהרב החיד"א בספרו "מחזיק ברכה" (סימן תרצ"ד סק"ב) בשם

דברי ה"פרי מגדים" דלא נתפרש שיעור מתנות לאביונים (א) בשו"ע (סימן תרצ"ד סעיף א') כתב, חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים. והמשנ"ב (שם סק"ב) הביא מה"פרי מגדים" (שם משבצות זהב סק"א) שכתב: ולא מצאתיו כעת כמה יהיה שיעור מתנות". עכ"ד. ויעוי' גם כן בספרו "ראש יוסף" במגילה (ז'): שכתב: "ומתנות לאביונים עדיין לא נתפרש לי השיעור כמה". עכ"ד. – אך מסקנת ה"פרי מגדים", דחייב על כל פנים ליתן דבר הראוי ליהנות ממנו בפורים. והובא במשנ"ב (שם סק"ב).

דברי הריטב"א דהשיעור הוא שתי פרוטות

(ב) אכן המשנ"ב (שם סק"ב) הביא דשיעורו נתפרש בדברי הריטב"א במגילה (ז'), שכתב: "ומסתברא דמתנות לאביונים היינו אפילו בב' פרוטות, דשוה פרוטה חשיבא מתנה, אבל לא בפחות, כדאיתא בגיטין (כ'). ובדוכתי טובא". עכ"ל.

שיטת הר"ן דהשיעור הוא מתנה הנחשבת בעיני העני כדבר גדול (ג) אולם הר"ן במגילה (ג' ע"ב מדפי הרי"ף) פליג, וס"ל דבעינן מתנה הנחשבת בעיני העני כדבר גדול, ולא סגי בשיעור פרוטה. וז"ל: "ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט', כ"ב) שתי מנות לאדם אחד, היינו מיני מאכל ומשתה לעשירים. ולאביונים די לכל אחד במתנה אחת שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול". עכ"ל.

ביאור הר"ן החילוק בין מתנות לאביונים דסגי

במתנה אחת ובמשלוח מנות בעינן שתיים

והנה יסוד דברי הר"ן הוא לבאר הטעם דחלוקות ב' מצוות הללו, משלוח מנות ומתנות לאביונים. דבמשלוח מנות נותנים שתי מנות, ובמתנות לאביונים נותנים רק מתנה אחת. – והר"ן יישב החילוק, בזה"ל: "ומשלוח איש לרעהו (אסתר ט', כ"ב) שתי מנות לאדם אחד, היינו מיני מאכל ומשתה לעשירים, ולבאיונים די לכל אחד במתנה אחת שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול". עכ"ל. והיינו, דהטעם דאין חיוב ליתן לאביון שתי מתנות כמו שחייבים ליתן שתי מנות לעשיר, הוא משום שהעני סגי לו במתנה אחת, מפני דמתנה אחת לחודא נחשבת בעיניו כדבר גדול, ולכן חייבים ליתן לו שתי מנות.

דברי הר"ן בחידושו דמתנה אחת לעני נחשבת כשתי מנות לעשיר והר"ן בחידושו במגילה (ז'). הוסיף בזה ביאור, לפרש הטעם

הר"ן שהשוה מצות מתנות לאביונים למצות משלוח מנות, רק דמכיון שמתנה אחת נחשבת בעיני עני כשתי מנות לעשיר, לכן סגי במתנה אחת במתנות לאביונים, אפילו דבמשלוח מנות בעיני שתיים. ולפי זה העלה ה"זרע יעקב", דכיון דשיעור שתי מנות לעשיר הוא שיעור סעודה, וכדאמרינן במגילה (ז'): דהוי מחלפי סהודתייהו אהדדי, ממילא גם שיעור מתנה אחת לעני הוא שיעור סעודה, דהיינו שלש ביצים.

דברי ה"זרע יעקב"

דהנה בתשו' "זרע יעקב" נשאל כמה הוא שיעור מתנות לאביונים. והשיב בזה"ל: "שאלת, השתי מתנות לשני אביונים כמה הוא שיעורן, אם שתי פרוטות או פחות או יותר. תשובה, דבר חכמה שאלת וראוי להסתפק בו, כי לא פורש בו שיעור כו'. ומסתברא לי לפי מה שכתב הר"ן ז"ל פ"א ממגילה (ג' ע"ב מדפי הרי"ף) וז"ל, ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט', כ"ב) שתי מנות לאדם אחד, היינו מיני מאכל ומשתה לעשירים, ולאביונים די לכל אחד במתנה אחת שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול. עכ"ל. אלמא דשתי מתנות לשני אביונים, שוין לשתי מנות לאיש אחד, דהיינו לעשיר. וכי היכי דמשלוח מנות היינו כדי סעודה, וכדאמרינן (מגילה ז'): אביי בר אבין ורב חנניה בר אבין מחלפי סעודתייהו אהדדי, אלמא דפחות מכדי סעודה לא נפיק וכו', ומינה נמי למתנות לאביונים כדי סעודה לעני, ותנן (פאה פ"ח מ"ז) אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום מככר בפונדיון וכו', שהם ו' ביצים שהוא שיעור ב' סעודות וכו'. נמצא שאם נותן מעות חייב ליתן לו כמה שיקנה ג' ביצים אוכל [שהוא שיעור סעודה אחת], ואם נותן לעני מתנה אוכלין וכו', צריך ליתן לו שיעור ג' ביצים מפת כו'. ולפי זה אם מחלק לעניים מנה ונותן לכל אחד פרוטה לא יצא ידי חובתו". עכ"ד.

בשיטת הריטב"א דשיעור מתנות לאביונים הוא בפרוטה

(ט) הן אמת דתשו' "זרע יעקב" הנ"ל אתי לשיטת הר"ן שכתב דשיעור מתנות לאביונים הוא דבר הנחשב בעיני העני לדבר גדול, דיסוד המצוה הוא מדין מצות משלוח מנות, ומתנה אחת לעני הוא כשתי מנות לעשיר. - אך לשיטת הריטב"א במגילה (ז'): שהובא במשנ"ב (סימן תרצ"ד סק"ב), דשיעור מתנות לאביונים הוא בפרוטה, וכמו שנתבאר לעיל (באות ב'), בהכרח דס"ל דמתנות לאביונים היא מצוה בפני עצמה, ואין זה בכלל מצות משלוח מנות, ולכן שיעור מתנות לאביונים אינו כשיעור משלוח מנות.

הערה בחידושו של ה"זרע יצחק" דשיעור מצות משלוח מנות הוא כשיעור סעודה

תשו' "זרע יעקב" (סימן י"א) שכתב לחייב ליתן למתנות לאביונים שיעור שלשה ביצים. ולא יצא בפרוטה ידי חובה. אולם ה"שערי תשובה" הקשה דמהיכי תיתי באמת דבעינן שיעור שלשה ביצים.

דברי השע"ת בשם ה"זרע יעקב"

דיעווי"ש ב"שערי תשובה" שהביאו, וכתב: "שאם נותן מעות צריך שיתן שיעור שיקנה שלשה ביצים אוכל, ואם נותן אוכלים צריך שיתן לו שיעור ג' ביצים מפת. כך נראה לפום ריהטא. - ולפי זה אם מחלק לעניים מנה לכל אחד פרוטה, לא יצא ידי חובתו". עכ"ד.

ביאור ה"שערי תשובה" לתשו' "זרע יעקב"

(ז) והנה ה"שערי תשובה" ביאר דהא דמצריך ה"זרע יעקב" שיעור שלשה ביצים, הוא משום דזה שיעור מתנה, כמו בראשית הגז דבעינן מתנה מועלת. ולא סגי בשיעור מתנה דפרוטה כבעלמא.

דברי ה"שערי תשובה"

דיעווי"ש ב"שערי תשובה" שכתב: "ואין גוף הספר [שו"ת זרע יעקב] בידי לדעת טעמו, דבכל דוכתי נתינה בפרוטה, עיין בפסחים דף ל"ב (ע"ב) ובגיטין דף כ' (ע"א) בתוספות שם (בד"ה דילמא). ואפשר שלמד ממה שאמרו בחולין ריש פרק ראשית הגז (חולין קל"ה). שיתן לו משקל חמש סלעים לעשות ממנו בגד קטן, שנאמר (דברים י"ח, ד') תתן לו שיהא בו כדי מתנה. וכן כתב הרמב"ם בפרק י' מהלכות בכורים (הלכה ט"ז), ובשו"ע יו"ד סימן של"ג (סעיף י"ג) תתן לו שיהא בו כדי מתנה המועלת. ולפי זה יש לומר דהוא הדין כאן אינה קרויה מתנה אלא אם כן יש בה כדי מתנה המועלת, דהיינו כדי שיעור סעודה. - ואמנם שם דף קל"ח (ע"א) איתא דהא דילפינן כדי לעשות בגד קטן מדכתיב לעמוד לשרת (דברים י"ח, ה') נפקא. - ועיין בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא בחלק יו"ד סימן ר"א שכתב בענין הפרשת חלה שיש בזה שתי מצוות, אחד, לאפקועי איסור טבל ועל זה אין לו שיעור מן התורה. והשני, לקיים מצות נתינה לכהן, יש לו שיעור מן התורה, דכתיב (במדבר ט"ו, כ"א) תתנו כדי נתינה כו'. ושם נשא ונתן בדברי התוספות בגיטין דף כ' (ע"א ד"ה דילמא) ותמה עליהם, ע"ש שהאריך. (ועיין בהרמב"ן בגיטין שם ד"ה דילמא, שכתב דלענין מלתא דהוי דררא דממונא הוי נתינה בפרוטה, וגט שאני. ע"ש). ונפלאיתי שלא הזכיר מתניתין דריש פרק ראשית הגז, ומדברי המשנה למלך מתנות עניים (פ"ו ה"ז). והמעייין יראה שהדברים קרובים". עכ"ד.

סברת ה"זרע יעקב" דשיעור מתנות לאביונים הוא כשיעור משלוח מנות

(ח) אכן המעייין בתשו' "זרע יעקב" יראה דדבריו הם על פי דברי

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
 (ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
 לפי סעיף 46
 לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
 טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

י) והנה גם עיקר חידושו של ה"זרע יצחק" צ"ע, דהיכך מצינו דשיעור משלוח מנות הוא כשיעור סעודה, הרי לא נתבאר בפוסקים דתלוי בכך. – דהא בשו"ע (סימן תרצ"ה סעיף ד') כתב: "חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר (אסתר ט', כ"ב) ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד כו". ע"ש. ולא נזכר שיעור סעודה. ועי' ב"פרי מגדים" (סימן תרצ"ה משבצות זהב סק"ד) שכתב שחייב לשלוח מנה יפה, וז"ל: "שיהא ראוי להתכבד כפי המקום והזמן". עכ"ד. וציין לדבריו בספר "ראש יוסף" במגילה (ז'). שכתב: "ויראה שיעור משלוח מנות כפי שיעור הראוי לכבד לחבירו באותו העיר די". עכ"ד. – ויעוי' בספר "ערוך השלחן" (סימן תרצ"ה סעיף ט"ו) שכתב: "עוד נ"ל דבזה אינו די בכזית או ברביעית, דבעינן מנה יפה, דזהו לשון מנות, כענין חתיכה הראוי להתכבד, שיהא דבר חשוב, ואלו ששולחין חתיכות קטנות לא יצאו ידי חובתן". עכ"ד. – ולא מצינו דבעינן שיעור סעודה.

דברי ה"לקט יושר" שיוצא יד"ח משלוח מנות בתאנה אחת אע"פ שאי"ז פרוטה ויעוי' ב"לקט יושר" מתלמיד התרומת הדשן (הלכות פורים אות כ"ח) שכתב: "ואמר [התרוה"ד] שיוצא אדם אם שלח אדם לחבירו בפורים תאנה אחת ותמרה אחת, אף על פי ששניהם אינם שוים פרוטה אחת". עכ"ד.

